

NINA STĘPNICKA

KONCEPCJA TWÓRCZEJ DESTRUKCJI J. A. SCHUMPETERA A ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORSTW W REGIONIE

WSTĘP

Joseph Alois Schumpeter (1883–1950), austriacki ekonomista, uważany za jednego z największych badaczy ekonomii XX wieku, w swoich rozważaniach naukowych koncentrował się między innymi na opisie i analizie takich zagadnień, jak: innowacyjność, przedsiębiorczość i twórcza destrukcja. Współcześnie, analiza podjętych w latach 1912–1942 przez J. A. Schumpetera kwestii wynika z takich czynników, jak: kompleksowe przemiany techniczno-ekonomiczne związane z radykalnymi oraz przełomowymi innowacjami; silny wzrost znaczenia innowacji jako czynnika podnoszenia konkurencyjności przedsiębiorstw na rynku globalnym, a także dążenie do ulepszania zarządzania działalnością innowacyjną firm w silnie konkurencyjnym i turbulentnym otoczeniu gospodarczym¹.

Twórcza destrukcja dotyczy zmian dokonujących się w gospodarce, tj. zmian o charakterze makroekonomicznym, można ją także przełożyć także na zagadnienia o charakterze mezoekonomicznym, tj. funkcjonowanie branż, gałęzi, regionów i mikroekonomicznym, tj. dotyczącym przedsiębiorstw, gospodarstw domowych itp. W pracy koncepcja twórczej destrukcji zostanie zastosowana do przedstawienia zmian dokonujących się na poziomach mezo- i mikroekonomicznym. Celem pracy jest próba odniesienia założeń koncepcji

---

¹ A. Zorska, *Koncepcja twórczej destrukcji J. A. Schumpetera i jej odniesienie do przemian gospodarczych w dobie obecnej rewolucji naukowo-technicznej*, [w:] A. Zorska (red.), *Chaos czy twórcza destrukcja? Ku nowym modelom w gospodarce i polityce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2011, s. 21.

J. A. Schumpetera do rozwoju gospodarczego regionów oraz przedsiębiorstw w nim funkcjonujących.

UDZIAŁ J. A. SCHUMPETERA W NAUKACH EKONOMII I ZARZĄDZANIA

Joseph Alois Schumpeter był jednym z najbardziej popularnych ekonomistów XX wieku, uzewnętrzniającym polityczne, biznesowe i akademickie ambicje. Urodził się w tym samym roku co Keynes, 8 lutego 1883 roku, w obecnym Třešcie w Republice Czeskiej. W wieku XIX Trest nosił nazwę Triesch (Morawia) lub Treöt i był częścią Austro-Węgier². M. C. Becker i T. Knudsen³ piszą, że kariera Schumpetera przebiegała w niezwykle sposób. Po studiach ekonomicznych na Uniwersytecie w Wiedniu był najmłodszym profesorem nadzwyczajnym (z niem. *Privatdozent*) w Austro-Węgierskim Imperium w 1909 roku, a tym samym najmłodszym profesorem nadzwyczajnym z zakresu ekonomii. Tytuł profesora zwyczajnego otrzymał w 1911 roku, mając zaledwie 28 lat. W pierwszej fazie swojej kariery naukowej stał się uczestnikiem niezwykle dojrzałego intelektualnie środowiska naukowego, występując u boku takich osób, jak: Carl Menger, Friedrich von Wieser, Eugen Böhm-Bawerk i innych członków Szkoły Austriackiej.

Schumpeter studiował pod kierunkiem Eugena von Böhm-Bawerka, na wydziale prawa Uniwersytetu Wiedeńskiego. Później wykładał na uniwersytetach w Czerniowcach i w Grazu. W latach 1919–1920 był ministrem finansów trapięcej powojennym kryzysem Austrii, zaś w latach 1920–1924 prezesem Biedermann Banku. W latach 1925–1932 wykładał na Uniwersytecie w Bonn, zaś od roku 1932 aż do śmierci w Harvardzie. W roku 1933 założył Towarzystwo Ekonometryczne. Był zwolennikiem tezy o dominującej roli elit i wybitnych jednostek w rozwoju społeczno-gospodarczym. Postawił tezę, że demokracja to możliwość wyboru przez obywateli rządzącej elity. Dostrzegał pozytywny wpływ monopolu na gospodarkę, gdyż uważał, że to głównie wielkie korporacje stać na prowadzenie badań, które są jednym ze źródeł innowacji, będących motorem wzrostu gospodarczego. Znanyymi uczniami i współ-

---

² P. R. Senn, *The Influence of Schumpeter's German Writings on the Mainstream Economic Literature in English*, [w:] J. Backhaus (red.), *Joseph Alois Schumpeter – Entrepreneurship, Style and Vision*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2003, s. 149–150.

³ M. C. Becker, T. Knudsen, *Schumpeter and the Organization of Entrepreneurships*, [w:] P. S. Adler (red.), *The Oxford Handbook of Sociology and Organization Studies*, Oxford University Press, New York 2009, s. 207–312.

pracownikami Schumpetera byli między innymi: Paul Samuelson, Paul M. Sweezy, Oskar Lange i James Tobin⁴.

Ten słynny XX-wieczny ekonomista był także autorem głośnej teorii wzrostu gospodarczego i cyklów koniunkturalnych indukowanych przez przełomowe innowacje, teorii postępującej transformacji kapitalizmu w socjalizm oraz historykiem myśli ekonomicznej. Zajmował się problematyką rozwoju gospodarczego, zaś za główne jego czynniki uznawał przedsiębiorczość, innowacje techniczne i organizacyjne. Przewidywał transformację kapitalizmu w socjalizm na drodze rozwoju wielkich spółek akcyjnych.

Schumpeter zmarł we śnie ósmego stycznia 1950 roku w wieku 67 lat w Taconic. Przyczyną jego śmierci był udar mózgu. W dokumentach Schumpetera dostępnych w Pusey Library na Uniwersytecie w Harvardzie znajduje się wiele paczek telegramów i listów kondolencyjnych, jakie dotarły tu po jego śmierci. W jednym z nich, wystosowanym przez studentów Harvardu, czytamy: „W naszych sercach, umysłach i naszej pracy zawsze będziemy Schumpeterianami. Jest to miarą naszego długu względem profesora Schumpetera. Będziemy tęsknić za nim jako za nauczycielem, inspiracją dla uczonych i innych oraz przyjacielem. Prosimy przyjąć nasze najgłębsze wyrazy współczucia”⁵.

ZAŁOŻENIA KONCEPCJI TWÓRCZEJ DESTRUKCJI J. A. SCHUMPETERA

Jak pisze D. Reisman, żyjący i tworzący w zblizonym do J.A. Schumpetera czasie Malthus identyfikowany jest z populacją, Marks z rewolucją, Keynes z bezrobociem, zaś sam Schumpeter z przedsiębiorczością⁶. W swoich dziełach nawiązywał do kapitalizmu, twierdząc, że jest to system, który nigdy nie znajduje się w fazie uspienia. Zdaniem J.A. Schumpetera z natury jest on formą lub metodą zmian ekonomicznych, które nigdy nie będą miały stacjonarnego charakteru, zaś istotnym faktem, a zarazem esencją gospodarki kapitalistycznej jest proces twórczej destrukcji (z ang. *creative destruction*).

⁴ *Joseph Schumpeter*, „Wikipedia.pl”, http://pl.wikipedia.org/wiki/Joseph_Schumpeter, (data pobrania: 13.03.2011); por.: A. Glapiński, *Kapitalizm, demokracja i kryzys państwa podatków*, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa 2004.

⁵ Y. Shionoya, *Schumpeter and the Idea of Social Science*, Cambridge University Press, Tokyo 2007, s. 23–24.

⁶ D. Reisman, *Schumpeter's Market: Enterprise and Evolution*, Edward Edgar Publishing, Inc., Massachusetts 2004, s. 3.

Analizę tej koncepcji J.A. Schumpeter podejmuje w dziele zatytułowanym *The Theory of Economic Development*⁷, w którym przedstawia także związaną z twórczą destrukcją tematykę innowacji i przedsiębiorcy. W jego wizji rynki konkurencyjne nie są postrzegane jako sygnalizator alokacji ograniczonych zasobów, ale jako sfera zmian, która zmusza do innowacji. Ten proces ustawicznych zmian popycha struktury systemu do punktów jakościowo innych. W okresie transformacji wiele firm przetrwało i wzrastało, natomiast inne, które nie potrafiły przystosować się do zmian, zostało wyeliminowanych. Stąd twórcza destrukcja jest procesem ciągłym, będącym podstawą dalszych przeobrażeń. Proces ten można zidentyfikować zatem jako proces otwarty, nastawiony na zmiany oraz transformację⁸.

Rosenberg⁹ pisze, że proces kapitalistyczny nie tylko niszczy swoje własne ramy instytucjonalne ale także tworzy warunki dla powstania innych. Dla Rosenberga samo wyrażenie „zniszczenie” obecnie może okazać się niezbyt adekwatne, zaś bardziej odpowiednie wydaje się być tutaj wyrażenie „transformacja”. Stąd właśnie kreatywna destrukcja stanowi pewną formę transformacji. Dla A. Heertje¹⁰ kreatywna destrukcja jest podstawą kapitalizmu i procesem niszczenia starych struktur ekonomicznych oraz kreowania nowej ekonomii i jej zasad. Proces ten dotyczy realizacji takich układów i kombinacji, które nieustannie modyfikują ekonomiczne struktury, zaś sama ocena i wyniki tego procesu następują w odległym czasie.

H. van den Berg i J. J. Lewer podkreślają, że kreatywna destrukcja stanowi dynamiczny proces, w którym firmy i przedsiębiorstwa wykorzystują, i stosują kosztowne źródła zasobów i technologie do stworzenia nowych produktów i metod oraz które są źródłem przewagi konkurencyjnej nad istniejącymi na rynku producentami. Schumpeterowski model twórczej destrukcji okazał się bardzo użyteczny z uwagi na szeroki zakres okoliczności i przypadków związanych z innowacjami, do jakich może mieć zastosowanie¹¹. Dla J. S. Metcalfe’a twórcza destrukcja stanowi trafny opis kapitalizmu, dla którego charakterystyczne są zdecentralizowanie i rozproszenie możliwości wprowadzenia nowych wzorów w zakresie technologii, organizacji oraz zachowań

---

⁷ Por.: J. A. Schumpeter, *The Theory of Economic Development*, Transaction Publishers, United States 1982.

⁸ M. Keklik, Schumpeter, *Innovation and Growth: Long – Cycle Dynamics in the Post – WWII American Manufacturing Industries*, Ashgate Publishing Limited, United States 2003, s. 11.

⁹ N. Rosenberg, *Schumpeter and the Endogeneity of Technology*, Routledge, London 2003, s. 9.

¹⁰ A. Heertje, *Schumpeter of the Economics of Innovation and the Development of Capitalism*, Edward Elgar Publishing Limited, Massachusetts 2006, s. 7–9.

¹¹ Por. H. van den Berg, J. J. Lewer, *International Trade and Economic Growth*, M. E. Sharpe, Inc., New York 2007, s. 147.

społecznych, które z kolei dla procesu twórczej destrukcji stanowią rolę „paliwa” generującego zmiany gospodarcze¹².

Twórcza destrukcja skłania producentów do wprowadzania na rynek nowych produktów, nowych technologii oraz innych kombinacji czynników produkcji, czemu z jednej strony towarzyszy powstawanie i rozwój nowych gałęzi, a z drugiej niszczenie już istniejących produktów, przedsiębiorstw i starych gałęzi produkcji. W rezultacie, funkcjonowanie rynku uzależnione jest od innowacji, jakie zostały wprowadzone przez firmy konkurujące. Tak rozumiana twórcza destrukcja przejawia się w wielu aspektach życia gospodarczego, politycznego i społecznego. Przejawy te różnią się co do zakresu, skali, jak też skutków, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych. Założenia schumpeterowskiej twórczej destrukcji są również adekwatne w warunkach globalizacji¹³.

Twórczą destrukcję Schumpeter postrzegał jako długofalowy proces ewolucyjny – w istocie będący formą czy też metodą przemian ekonomicznych. W ujęciu mikroekonomicznym pojęcie to związane jest bezpośrednio z aktywnie działającym przedsiębiorcą, który dokonuje dwójakiego rodzaju zmian w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa. Jedną z nich jest eliminacja dotychczas istniejących sposobów bądź metod działania w produkcji i zbycie. Jednak destrukcja nie musi dokładnie oznaczać fizycznego zniszczenia, lecz wycofanie się z pewnych metod ze względu na „koniec ich ekonomicznie użytecznego życia”. Druga zmiana – o charakterze kreacji – polega na wdrażaniu nowych kombinacji (innowacji) przynoszących firmie znaczny wzrost produkcji, sprzedaży i zysków. W istocie przynosi to rozwój firmy. Zatem twórcza destrukcja w działającym przedsiębiorstwie oznacza wycofanie się z istniejących metod i wdrażanie innowacyjnych zmian w produktach, metodach produkcji, strukturach, zaopatrzeniu itd. Możliwe też jest eksploatowanie starych i nowych metod przez pewien czas. Natomiast w sytuacji utworzenia nowego podmiotu wszystkie działania stają się kreowaniem nowych metod technicznych i ekonomicznych. W obu sytuacjach działania umożliwiają przedsiębiorcy lepsze zastosowanie posiadanych lub dostępnych zasobów czynników wytwórczych, prowadząc do wyższej zyskowności jego biznesu. Skłania to innych przedsiębiorców do podejmowania podobnych zmian w ich przedsiębiorstwach lub do poszukiwania innych metod osiągnięcia zbliżonych efektów. W rezultacie rozszerzają się lub powstają różnego rodzaju strukturalne przemiany w danej gałęzi, tj. na poziomie mezoekonomicznym¹⁴.

¹² J. S. Metcalfe, *Evolutionary Economics and Creative Destruction*, Routledge, London 2004, s. 3.

¹³ K. Poznańska, *Twórcza destrukcja w warunkach globalizacji a innowacyjność przedsiębiorstw*, Katedra Zarządzania Rozwojem Przedsiębiorstwa, Toruń 2007, s. 13.

¹⁴ A. Zorska, op. cit., s. 23–25.

Twórcza destrukcja to z jednej strony szansa na rozwój oraz przeobrażenia przedsiębiorstw, branż i sektorów, a także rozwój regionalny. Z drugiej jednak strony twórcza destrukcja może być utożsamiana ze zniszczeniem i koniecznością zmian, które w konsekwencji mają prowadzić do wzrostu i rozwoju gospodarczego.

DETERMINANTY TWÓRCZEJ DESTRUKCJI W PRZEDSIĘBIORSTWACH REGIONALNYCH

Wzrost i rozwój państw, regionów, miast, branż, korporacji, małych i średnich przedsiębiorstw zależy głównie od wielkości, struktury i rozporządzania w różnych proporcjach wszystkimi rodzajami kapitału: naturalnego, rzeczowego, finansowego, ludzkiego i społecznego. Zwolennicy tego ostatniego terminu uważają, że jest to zdolność społeczeństwa, tj. społeczności regionalnej i lokalnej do pracy w grupach i organizowania się na podstawie wspólnego systemu wartości. Zarówno wzrost, jak również rozwój, w tym rozwój regionalny, należą do fenomenów o nadzwyczajnym stopniu złożoności, zaś od wielu dziesięcioleci teoretycy makro-, mezo- i mikroekonomii usiłują znaleźć koncepcje i teorie odpowiadające tym właśnie zjawiskom. Niewątpliwie warunkiem rozwoju regionów jest systematyczna akumulacja kapitału rodzimego, napływ kapitału zewnętrznego, w tym zagranicznego, ale także tak zwane dźwignie wzrostu i rozwoju: egzo- lub endogeniczne instrumenty ekonomiczne lub pozaekonomiczne oddziałujące na otoczenie wzrostu i rozwoju regionu czy też mikroregionu. Biegunem wzrostu mogą być zatem: branża lub dziedzina gospodarki, podmioty gospodarcze, instytucje (banki, fundusze poręczeń kredytowych, uniwersytety i inne uczelnie), organizacje pozarządowe, a niekiedy także liderzy¹⁵.

W najnowszych badaniach problem twórczej destrukcji coraz częściej ujmowany jest w szerszym kontekście i wymiarze mezoekonomicznym. Biorąc za podstawę ten ostatni aspekt, twórcza destrukcja może dotyczyć następujących elementów: struktur przemysłowych, tradycyjnych regulacji dotyczących prowadzenia działalności, tradycyjnych strategii konkurencyjnych oraz tradycyjnych założeń technologicznych i przyjmowanie odważnych koncepcji postępu naukowo-technicznego¹⁶.

---

¹⁵ S. Flejtarski, *Kryzys czasem bywa szansą*, http://www.bipress.pl/archiwum/nr52_3/wstep.html (data pobrania: 16.03.2012).

¹⁶ R. Domański, *Mechanizm ewolucji przestrzennego zagospodarowania*, [w:] S. Ciok, P. Migoń (red.), *Przekształcenia struktur regionalnych. Aspekty społeczne, ekonomiczne i przyrodnicze*, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2010, s. 38.

Istotną rolę w rozwoju regionalnym odgrywa w myśl koncepcji Schumpetera twórczy i aktywny przedsiębiorca. W dynamicznym modelu jest on nośnikiem mechanizmu zmian, jednostką zdolną do wprowadzania nowych kombinacji czyli realizacji przedsięwzięć innowacyjnych. Funkcją konstytuującą przedsiębiorcę jest wprowadzanie innowacji, niezależnie od innych rodzajów działalności związanych z prowadzeniem firmy. Dokładnie to widać na przykładzie małej firmy, gdzie przedsiębiorca jest technologiem, własnym agentem kupna i sprzedaży, kierownikiem biura, szefem personalnym itp. Przy realizacji tych zadań wykonuje specyficzne funkcje przedsiębiorcy. Wprowadzanie nowych kombinacji nie jest rutyną czy zawodem, analogicznie jak podejmowanie i realizowanie decyzji strategicznych. Główne funkcje przedsiębiorcy występują zawsze w połączeniu z innymi rodzajami jego działalności, które z reguły są bardziej widoczne niż działalność zasadnicza. Stąd wniosek, że J.A. Schumpeter stworzył wizję przedsiębiorcy, „kapitana przemysłu” będącego głównym nośnikiem zmian, postępu i rozwoju gospodarczego, także w ujęciu mezoekonomicznym¹⁷.

W teorii rozwoju ekonomicznego J.A. Schumpetera przedsiębiorca i przedsiębiorczość zajmują kluczowe miejsce. Przedsiębiorczość jest podstawowym źródłem innowacji i rozwoju, zaś wzrost gospodarczy jest możliwy dzięki przedsiębiorcom. Schumpeterowska twórcza destrukcja skupia się na innowacji jako motorze wzrostu, odróżniając „prawdziwe” innowacje, które są bardziej kosztowne, od imitacji. Pomyślnie innowacje poprawiają produkty lub procesy i prowadzą ostatecznie przedsiębiorstwo do pozycji monopolistycznej na rynku z marżami i dochodami charakterystycznymi dla monopolu. Ważnym elementem wskazywanym w tej teorii jest znaczenie determinacji do wprowadzania innowacji. Główną determinantą decydującą o wprowadzeniu innowacji, jest siła konkurencji między firmami w branży. Jeśli regulacje rynku produktu i instytucje preferują silną konkurencję oraz ułatwiają wejście na rynek, to firmy stają wobec silnej presji konkurencyjnej i są niejako zmuszone do podjęcia trudu innowacji tak, by uzyskać choć minimalną przewagę konkurencyjną i przez nawet krótki okres korzystać z pozycji monopolu. Jeśli presja konkurencyjna jest słaba, to firmy mają dużo mniej motywacji, by uzyskać przewagę konkurencyjną przez kolejne innowacje¹⁸.

---

¹⁷ K. B. Matusiak, *Twórcza destrukcja i schumpeterowski przedsiębiorca*, [w:] *Innowacje i transfer technologii – słownik pojęć*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005, s. 170–172.

¹⁸ R. Golej, *Małe i średnie przedsiębiorstwa jako uczestnik procesu dyfuzji wiedzy i innowacji*, <http://www.instytut.info/IIIkonf/referaty/1c/golej.pdf> (data pobrania: 17.03. 2012).

W gospodarkach, gdzie presja konkurencyjna jest silna i wejście jest łatwe, a firmy poruszają się na granicy przetrwania, innowacja będzie szybka. Firmy wprowadzające innowacje osiągną dochody monopolu, ale te, które spoczną na laurach szybko będą wyeliminowane. W sektorach lub regionach, gdzie większość firm jest silna i znajduje się w stanie niewymagającym tworzenia przewagi przez innowacje i gdzie dla przetrwania wystarczy wprowadzanie już istniejących wyższych technologii, groźba wejścia przez firmę z lepszą technologią nie tworzy motywacji, by wprowadzić innowacje. Jeśli nawet wejście się zdarzy, nie uzyska się zwiększonych dochodów, by usprawiedliwić inwestowanie. Jeśli wejście się nie zdarzy, firma może kontynuować działania zmierzające do uzyskiwania dochodów z wykorzystaniem dojrzałych technologii. Wprowadzanie innowacji zdarza się wówczas, gdy odnaleziona zostanie bardzo korzystna innowacja o bardzo niskich kosztach wdrożenia. Oznacza to, że podstawowym uwarunkowaniem innowacji jest konkurencyjność branży i regionu, a zatem również regulacje i instytucje rynku ograniczające jego konkurencyjność. Przedsiębiorca natomiast w sytuacji zagrożenia poszukuje rozwiązań innowacyjnych. Innowacyjność w tej koncepcji wymuszona jest presją konkurencyjną, jeśli ona nie zajdzie to aktywność w poszukiwaniu innowacji będzie słaba, co w dalszej kolejności osłabi wzrost gospodarczy¹⁹.

Zdaniem K. B. Matusiaka, twórcza destrukcja może zachodzić w trzech wymiarach: indywidualnym, społecznym i korporacyjnym. Z punktu widzenia przedsiębiorstw działających w regionie każdy z wymiarów twórczej destrukcji przyjmuje istotne znaczenie. Wymiar indywidualny sprowadza się do dostosowania kwalifikacji i predyspozycji zawodowych pracowników do nowych wymagań technologicznych czy organizacyjnych, które w wyniku procesu destrukcji stały się konieczne dzięki innowacjom zachodzącym w gospodarce.

Wymiar społeczny twórczej destrukcji sprawia, że ofiarami zmian technologicznych coraz częściej stają się całe grupy zawodowe, a w przypadku dużej przestrzennej koncentracji określonej działalności gospodarczej, twórcza destrukcja może prowadzić do stagnacji gospodarczej całego regionu (tak powstają tradycyjne regiony przemysłowe). W ten sposób eksponuje się negatywne skutki zmian, nie dostrzegając obiektywnego charakteru zmian i korzyści z tego wynikających²⁰.

Z punktu widzenia twórczej destrukcji na poziomie mezoekonomicznym największe znaczenie posiada wymiar korporacyjny koncepcji J.A. Schumpetera. W tym aspekcie twórcza destrukcja związana jest z upadkiem firm, także regionalnych, w tym dużych, niezdolnych do zmiany technologii i organiza-

¹⁹ Ibidem.

²⁰ K. B. Matusiak, op. cit., s. 171.

cji produkcji przedsiębiorstw. Jak pisze K.B. Matusiak, nieznane są przykłady, przynajmniej w pierwszym okresie urynkowania nowych produktów, producentów dylizansów, którzy przestawiliby się na produkcję samochodów, kowali przekształcających kuźnie w warsztaty naprawcze czy producentów samochodów, którzy podejmują się produkcji samolotów, helikopterów itp. Postęp obejmujący nowe produkty następuje częściej w małych firmach lub przez tworzenie nowych technologicznych przedsiębiorstw²¹.

Immanentnym aspektem i procesem twórczej destrukcji w ramach przedsiębiorstw regionalnych są niewątpliwie innowacje, które prowadzą do zmian organizacji i metod zarządzania w przedsiębiorstwach, a także pojawienia się nowych dóbr i usług na rynkach lokalnych i regionalnych. Także przedsiębiorczość o charakterze regionalnym może stać się bezpośrednim bodźcem działalności opartej na czynnikach produkcji, wyzwalającą chęć tworzenia i aktywność regionalnych firm i przedsiębiorstw.

ZAKOŃCZENIE

Koncepcję twórczej destrukcji utożsamia się głównie z powstawaniem lub „odradzaniem się” nowych podmiotów przy jednoczesnym upadku przedsiębiorstw już funkcjonujących. Z pojęciem tym nierozzerwalnie związane są między innymi postęp technologiczny oraz zmiany, jakie ustawicznie dokonują się w gospodarce rynkowej. W odniesieniu do rozwoju regionalnego twórcza destrukcja traktowana może być jako sposób w zakresie poprawy wartości, efektywności czy konkurencyjności, co w konsekwencji przekłada się na tworzenie warunków do rozwoju, a także przetrwania.

Twórcza destrukcja w wymiarze mezoekonomicznym to nieuchronny proces, jaki zachodzi w gospodarce i który przyczynia się do wzrostu konkurencyjności regionów. Tym samym wpływa na ich rozwój i doskonalenie, jak również pozwala przetrwać tym branżom i przedsiębiorstwom, które potrafią dostosować się do ciągłych zmian otoczenia i rynku. Twórcza destrukcja determinuje rozwój innowacyjności oraz przedsiębiorczości w regionie; z drugiej jednak strony twórcza destrukcja w ujęciu mezoekonomicznym przyczynia się do upadku nierentownych bądź słabych branż oraz przedsiębiorstw, mogąc tym samym niekorzystnie wpływać na warunki społeczne, socjalno-bytowe i ekonomiczne danego regionu. O przewadze korzyści nad kosztami twórczej destrukcji w ujęciu mezoekonomicznym decyduje wiele czynników, z których najważniejsze znaczenie odgrywają kapitał ludzki i finansowy.

²¹ Ibidem, s. 172.

BIBLIOGRAFIA

- Becker M. C., Knudsen T., *Schumpeter and the Organization of Entrepreneurships*, [in:] P. S. Adler (red.), *The Oxford Handbook of Sociology and Organization Studies*, Oxford University Press, New York 2009.
- Berg van den H., Lewer J. J., *International Trade and Economic Growth*, M. E. Sharpe, Inc., New York 2007.
- Domański R., *Mechanizm ewolucji przestrzennego zagospodarowania*, [w:] S. Ciok, P. Migoń (red.), *Przekształcenia struktur regionalnych. Aspekty społeczne, ekonomiczne i przyrodnicze*, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2010.
- Flejtański S., *Kryzys czasem bywa szansą*, http://www.bipress.pl/archiwum/nr52_3/wstep.html (data pobrania: 16.03.2012).
- Foster R., Kaplan S., *Twórcza destrukcja*, Wydawnictwo Galaktyka, Łódź 2003.
- Głapiński A., *Kapitalizm, demokracja i kryzys państwa podatków*, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa 2004.
- R. Golej, *Małe i średnie przedsiębiorstwa jako uczestnik procesu dyfuzji wiedzy i innowacji*, <http://www.instytut.info/IIIkonf/referaty/1c/golej.pdf> (data pobrania: 17.03.2012).
- Gołębiowski G., *Twórcza destrukcja jako koncepcja wpływająca na możliwości rozwoju przedsiębiorstw*, „Prace Naukowe AE we Wrocławiu” 2007, nr 1152.
- Heertje I., *Schumpeter of the Economics of Innovation and the Development of Capitalism*, Edward Elgar Publishing Limited, Massachusetts 2006.
- Joseph Schumpeter*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Joseph_Schumpeter (data pobrania: 13.03.2011).
- Keklik M., *Schumpeter, Innovation and Growth: Long – Cycle Dynamics in the Post – WWII American Manufacturing Industries*, Ashgate Publishing Limited, United States 2003.
- Matusiak K. B., *Twórcza destrukcja i schumpeterowski przedsiębiorca*, [w:] *Innowacje i transfer technologii – słownik pojęć*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.
- Metcalf J. S., *Evolutionary Economics and Creative Destruction*, Routledge, London 2004.
- Poznańska K., *Twórcza destrukcja w warunkach globalizacji a innowacyjność przedsiębiorstw*, Katedra Zarządzania Rozwojem Przedsiębiorstwa, Toruń 2007.
- Prusak B., *Upadłość – mit klęski, czy szansa na odrodzenie*, „Prace Naukowe Katedry Ekonomii i Zarządzania Przedsiębiorstwem”, t. 1, Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk 2002.
- Reysman D., *Schumpeter's Market: Enterprise and Evolution*, Edward Edgar Publishing, Inc., Massachusetts 2004.
- Rosenberg N., *Schumpeter and the Endogeneity of Technology*, Routledge, London 2003.
- Schumpeter J. A., *Business Cycles. A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalists Process*, McGraw Hill, New York 1939.

- Schumpeter J. A., *Capitalism, Socialism and Democracy*, Harper and Bros, New York 1942.
- Schumpeter J. A., *History of Economic Analysis*, Oxford University Press, New York 1954.
- Schumpeter J. A., *The Theory of Economic Development*, New Brunswick 1911.
- Senn P. R., *The Influence of Schumpeter's German Writings on the Mainstream Economic Literature in English*, [in:] J. Backhaus (red.), *Joseph Alois Schumpeter – Entrepreneurship, Style and Vision*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 2003.
- Shionoya Y., *Schumpeter and the Idea of Social Science*, Cambridge University Press, Tokyo 2007.
- Zorska A., *Koncepcja twórczej destrukcji J. A. Schumpetera i jej odniesienie do przemian gospodarczych w dobie obecnej rewolucji naukowo-technicznej*, [w:] A. Zorska (red.), *Chaos czy twórcza destrukcja? Ku nowym modelom w gospodarce i polityce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2011.

KONCEPCJA TWÓRCZEJ DESTRUKCJI J. A. SCHUMPETERA A ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORSTW W REGIONIE

STRESZCZENIE

Twórcza destrukcja to nieuchronny proces, jaki zachodzi w każdej gospodarce. Twórczą koncepcji twórczej destrukcji jest J. A. Schumpeter, który przez pojęcie to rozumiał długofalowy proces ewolucyjny będący formą czy też metodą przemian ekonomicznych. Twórczą destrukcję można rozpatrywać w ujęciu mikro-, mezo- i makroekonomicznym. Z punktu widzenia regionów oraz zmian w nich zachodzących istotne znaczenie ma poziom mezoekonomiczny, w ramach którego między innymi zachodzi proces tworzenia nowych firm.

SCHUMPETER'S CONCEPT OF CREATIVE DESTRUCTION AND THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES IN THE REGION

SUMMARY

Creative destruction is an inevitable process which occurs in any economy. J.A. Schumpeter is the author of creative destruction concept, and by this term he meant a long – term evolutionary process which is a form or method of economic change. Creative destruction can be seen in terms of microeconomic, mesoeconomic and macroeconomic. In terms of regions and changes that occur within them, the mesoeconomic level is of utmost importance within which the process of creating new companies and businesses, or adjustment to market change.